

POLÍTICA 12 setembre 2015 2.00 h

Les detencions de l'Onze de Setembre a la Bisbal

- En ple franquisme, el 12 de setembre del 1968, els carrers de la Bisbal d'Empordà van aparèixer plens d'adhesius amb un missatge: "Català a l'escola". Els funcionaris del règim s'ho van prendre com una provocació i quatre nois bisbalencs van ser detinguts. Un d'ells, el periodista Enric Matarrodona, va relatar aquells fets a petició de Francesc Ferrer i Gironès

eriorment va ser

ar a president de

Fabra.

enganxat adjhesius

El matí del 12 de setembre del 1968 els carrers de la Bisbal d'Empordà van aparèixer amb centenars de petits cartells enganxats a canals, pals dels fanals, senyals de trànsit, portetes dels comptadors de l'aigua i algunes parets. Es tractava dels adhesius que s'havien editat amb motiu de la campanya mig clandestina (no en va els cartells portaven dipòsit legal) a favor de l'ensenyament del català a l'escola. Eren uns cartells de petit format, quadrats, d'uns quinze o vint centímetres de costat i que ja feia uns mesos que corrien de mà en mà.

L'edició dels cartells s'havia fet a Barcelona a partir d'una iniciativa d'un sector de catalanistes resistents al règim entre els quals hi havia qui al cap d'uns anys seria conseller de Cultura de la Generalitat, Joaquim Ferrer.

**El jutge Pérez Capellava
exigir a la Guàrdia Civil la
detenció dels autors de
l'enganxada**

**Després de repetirper sisena
vegada el nom i el domicili, el
capità li va ventar una
plantofada**

**La intervenció del
bisbe Jubany i de Narcís de
Carreras va servir per
alliberar els detinguts**

PUBLICIDAD

VER VIDEO

Nuevo Citroën C3 Aircross, con asientos traseros abatibles y deslizantes 2/3 - 1/3, pantalla táctil en color 17,8 cm y mucho más, desde 13.290 €.

Inspired by invibee

A les deu del matí del mateix dia 12 es varen precipitar els esdeveniments. La Guàrdia Civil va rebre l'ordre del jutjat de primera instància de la Bisbal de buscar i detenir els autors de l'enganxada. L'operació de recerca i captura la coordinava el capità de Palamós; també havien aparegut cartells de "Català a l'escola" enganxats a senyals de trànsit a altres indrets de la carretera de Girona a Palamós, dins els termes municipals de Palafrugell i Palamós. Això sí, amb molta menys profusió que a la Bisbal.

Al voltant de les onze del matí, al carrer de la Riera, una parella de guàrdies civils va obligar el jove Enric Matarrodona Puigdemont, de 17 anys, a seguir-los fins a la caserna, sense donar-li cap explicació. Al mateix temps una altra parella va procedir a fer el mateix amb un altre jove, de 16 anys, Pere Ribas Poch, a qui varen anar a buscar al seu domicili, al carrer del Padró. Qui va tenir més sort va ser Reinald Roca Serra, de 16 anys, que a primera hora del matí havia marxat amb la seva mare a Barcelona per anar al metge i no va poder ser localitzat a casa seva.

Un cop a la caserna, es va incomunicar els dos detinguts d'una manera prou curiosa. Com que no hi havia calabós, els varen situar darrere de cadascuna de les dues portalades del cancell d'entrada; amagats, de manera que ningú notés la seva presència en entrar a la caserna. En cap moment se'ls va notificar d'una manera formal de quin delicte estaven acusats. En tot moment els guàrdies estaven pendents de les ordres que els anaven transmetent tant des de Palamós com des del jutjat de primera instància de la Bisbal, el titular del qual era el magistrat Miguel Pérez Capella, el mateix que al cap d'uns anys seria president de l'Audiència Provincial.

La notícia de les detencions va córrer com la pólvora entre els ciutadans de la Bisbal. Els agents no varen deixar que cap familiar directe pogués veure ni parlar amb els detinguts. Aquests, segons deien els guàrdies, estaven incomunicats tot esperant l'arribada del capità de Palamós, que era qui havia de prendre declaració als detinguts. Només varen accedir que se'ls facilités un parell d'entrepans i dues cerveses (dos quintos) per dinar. Eren passades les tres de la tarda. Mentre s'esperava l'arribada del capità, els joves varen demanar permís per compartir el paquet de tabac, Celtas curts, que portava Enric Matarrodona. Es tractava de partir cada cigarret en dos i demanar a un dels guàrdies que el fes arribar al company detingut. En això els agents es varen mostrar condescendents. Ells sabien perfectament que aquelles detencions no eren normals en un poble com la Bisbal i que els dos detinguts eren de famílies prou conegudes. Potser per això, i mentre va durar l'espera de l'arribada de l'autoritat competent, el capità de Palamós, els guàrdies intentaven treure importància a l'assumpte fins al punt de comentar que consideraven que això de "Català a l'escola" era de fet un insult en tractar d'ignorants els catalans: *"La traducción es muy sencilla. Dice que los catalanes deben de ir a la escuela. Por tanto se los trata de analfabetos"*. Així mateix van aprofitar per comentar que ells no tenien res contra els detinguts, que tan sols es limitaven a complir ordres i que tot l'enrenou l'havia iniciat el jutge Miguel Pérez Capella en exigir-los que havien de detenir els autors d'aquella engaxada.

Entre les quatre i les cinc de la tarda va arribar a la caserna l'esperat capità de Palamós. Es va dirigir als guàrdies en un to despectiu, cridant, i tots es varen quadrar. Es va fer un silenci sepulcral. L'amabilitat que havien demostrat els guàrdies fins a aquell moment es va transformar en un seguit de crits i males maneres. Ho justificaven comentant en veu baixa que *"el capitán está muy alterado y tiene muy mala leche"*.

El primer de pujar a declarar va ser Enric Matarrodona. Després de repetir per sisena vegada el nom i el domicili, sense més ni més, el capità li va ventar una plantofada a la cara amb tota la seva força mentre remugava: *"Esta no es manera de presentarse delante de la autoridad."*

El jove no sabia d'on li baixava ni què havia fet per provocar aquella reacció tan violenta. Ho va saber de seguida, en començar l'interrogatori: *"Esto ha sido solo el aperitivo, si no me dices quien os dió los carteles, porque ya sabemos que habeis sido vosotros los autores del delito."*

Davant el caire que prenién les coses i sabedor que els cartells tenien dipòsit legal, pel fet de ser menor d'edat i que una persona més gran els podria treure d'aquella situació, Enric Matarrodona va declarar que va ser en Jordi Frigola i Arpa, de 30 anys, qui els havia donat els cartells ja feia uns quants dies i no pas per enganxar sinó per repartir entre els amics. En Pere Ribas va declarar després sense saber si el seu company havia xerrat. Tot i que el capità no el va arribar a tocar, el va amenaçar diverses vegades que li trencaria la cara si no deia qui li havia donat els cartells. I ho va dir.

A la tarda la notícia de la detenció dels dos joves bisbalencs havia arribat al Seminari Major i al bisbat de Girona. Tant el rector Damià Estela com el bisbe Narcís Jubany ja n'estaven al corrent, no en va Enric Matarrodona era encara seminarista. Havia acabat segon de filosofia,

i per tant estava sota la tutela de l'Església gironina.

Al voltant de les sis de la tarda Joan Puigbert Busquets (historiador, qui al cap dels anys seria regidor a l'Ajuntament de Girona pel PSC) i Josep Gispert Molinas (actualment rector de Roses), tots dos seminaristes bisbalencs, varen anar a la caserna. El capità només va accedir a parlar amb Joan Puigbert. La conversa que varen tenir va vorejar el surrealisme, ja que el capità va intentar rebatre amb arguments bíblics la petició de llibertat dels detinguts i la naturalesa del que havien fet. El guàrdia civil va argumentar que la Bíblia ja condemnava la profusió i diversitat de llengües i va posar com a exemple el caos que va suposar la construcció de la torre de Babel. Puigbert, òbviament molt més docte en matèria bíblica, va replicar que el que havia significat, tal com explica el Nou Testament, l'episodi de la pentecosta i la vinguda de l'Esperit Sant, on tots els presents tot i parlar llengües diferents es van acabar entenent perfectament i van comprendre el missatge que per anar a predicar l'evangeli calia fer-ho amb la llengua pròpia de cada poble.

No hi va haver res a fer. Als detinguts se'ls va afegir Jordi Frigola, que en haver estat tot el dia fora de la Bisbal no va poder ser pres fins passades les vuit del vespre. En la seva declaració davant el capità va argumentar que els cartells enganxats tenien dipòsit legal i que només se'ls podia acusar d'haver embrutat el poble i en cap cas de desordre públic o d'alguna activitat política prohibida o clandestina.

Després de remetre al jutjat l'atestat amb el relat del fets i les declaracions dels acusats, el capità va marxar de la caserna i no se'l va veure més. Tot quedava a les mans del jutge Miguel Pérez Capella. Els guàrdies civils esperaven l'ordre per traslladar els detinguts al jutjat. Llavors es va produir una situació tot curiosa. Les ordres del capità havien estat estrictes en el sentit que el trasllat als jutjats es fes a peu i amb els detinguts emmanillats. Com que per anar de la caserna a les dependències judicials calia passar pel mig del poble en una distància d'uns cinc-cents metres, els guàrdies eren rebecs a complir l'ordre pel que diria la gent en portar emmanillats dos menors d'edat que no havien comès cap malvestat. Les trucades de telèfon eren contínues entre el jutjat i la caserna per intentar esbrinar si el capità ja no hi era. Al final, entre les nou i les deu de la nit, i després d'un *"lo siento les tengo que poner las manillas para ir al juzgado pues así me lo han ordenado"*, la comitiva dels tres detinguts es va posar en marxa escortats per una parella de guàrdies civils. I així va ser com Pere Ribas a la dreta, Enric Matarrodona al centre i Jordi Frigola a l'esquerra varen ser conduïts emmanillats (tots tres amb només dos jocs de manilles) pels carrers de la Bisbal. Una dona en veure la comitiva es va posar a plorar.

Al jutjat es va tornar a repetir la cerimònia d'haver de donar els noms, els domicilis i les dades al secretari com si tot tornés a començar de nou. Entre les onze i les dotze de la nit els detinguts varen declarar davant del jutge. Posteriorment aquest va fer anar a buscar els pares dels dos joves menors d'edat. Acabada la declaració formal dels inculpats, el jutge Miguel Pérez Capella va engegar una esbrancada als pares cominant-los en la seva responsabilitat a l'hora d'educar els fills en la legalitat i el control dels seus actes. En cap moment, però, els va notificar la seva intenció de traslladar el cas al Tribunal de Orden Público.

Al cap d'uns dies es va saber que la intervenció del bisbe Narcís Jubany i del patrici bisbalenc Narcís de Carreras i Guiteras, president de la Caixa, a instàncies entre altres de l'alcalde de la Bisbal, Ernest Bou Janoher, varen poder més que les intencions del jutge titular. El cas va quedar, en teoria, arxivat per sempre més.

Antecedents

L'acció d'aquell 11 de setembre del 1968 no va ser una casualitat ni un estirabot d'uns joves desorganitzats. A banda dels detinguts, altres joves també varen col·laborar en l'enganxada. No en va tots eren o havien estat membres de l'Agrupació Escolta Sant Martí de la Bisbal i havien participat en moltes ocasions en les reunions clandestines que se celebraven regularment al Baix Empordà dins dels moviments antifranquistes, catalanistes i demòcrates de l'època. Força d'aquestes reunions se celebraven a la rectoria de Palau Sator, el titular de la qual era mossèn Nicolau Moncunill.

La nit dels fets es va donar la circumstància que un cop acabada la feina, entre les dues i les tres de la matinada, tres membres del grup de joves activistes va topat amb una parella de la Guàrdia Civil a la plaça Major (aleshores plaça d'Espanya). Lluny de fugir corrent, els nois varen decidir esperar-los i donar la bona nit amb la intenció de no aixecar cap sospita: “*¿Qué hacen a estas horas de la noche?*”, varen preguntar els guàrdies. “*Nos vamos a dormir*”, fou la resposta dels joves. Res més. La qüestió és que els guàrdies no necessitaven cap més detall per saber qui era qui i de quina família eren els membres d'aquell grup. L'endemà els va ser molt fàcil relacionar l'enganxada de cartells amb la presència al carrer a aquelles hores de la nit d'uns individus sospitosos de catalanistes, ni que fos només perquè eren escoltes.

Repercussions

El que en un principi semblava que podia haver estat un episodi sense cap transcendència, un fet que hauria quedat en l'oblit d'un jutjat de poble, l'any 1973 va rebrotar de manera indirecta. O directíssima.

Enric Matarrodona va ser cridat a files per la lleva del 73 i va ser destinat, per sorteig, a infanteria de marina, a Cartagena. Després d'un mes de campament, va arribar l'hora dels destins definitius. Curiosament, un dels menys sol·licitats, i al qual tocava segur si és que el soldat ho demanava, era el portahelicòpters Dédalo, ancorat a Cadis. Matarrodona així ho va fer, però res. La sorpresa la va tenir quan va comprovar que el seu nom no figurava en cap de les llistes. En preguntar al sergent què havia passat, aquest hi va posar mala cara. Varen passar dos o tres dies i cap novetat. El mateix dia que els reclutes s'havien d'incorporar als nous destins, Matarrodona va veure que havien escrit el seu nom, a mà, a la llista dels que anaven destinats al quarter de Guanarteme, a Las Palmas de Gran Canaria.

Guanarteme era un quarter ben especial. No en va en l'argot militar en deien *el barranco*. Es tractava d'una espècie d'arsenal excavat a la roca vetllat per una dotació d'infanteria de marina de poc més de dos-cents soldats. Molts d'ells eren canaris. Però la majoria dels peninsular eren bascos o catalans, i alguns d'altres indrets de l'Estat, però amb la característica comuna d'haver tingut algun problema amb la justícia o amb una fitxa dubtosa.

La confirmació d'això es va constatar a partir del 20 de desembre arran de l'atemptat contra Carrero Blanco. Matarrodona tenia un permís de quinze dies per les festes de Nadal i el seu vol sortia el dia 24 a les dotze del migdia. Tot i els rumors que se suspendrien els permisos, va poder marxar cap a casa. La sorpresa la va tenir a la tornada: “*Oye, Matarrodona, ¿tú has estado alguna vez en la cárcel?*”, li va preguntar el furrier escrivent. “*No sabes la que liaste el día que te fuiste de permiso. Un jeep de la policía militar fue a buscarte al aeropuerto. Todos los mandos estaban muy nerviosos. Tuviste suerte porque la patrulla no llegó a tiempo.*”

Al cap d'uns mesos, i després d'haver comprovat com un tinent, membre dels Guerrilleros de Cristo Rey, li tenia una mania especial, va arribar la crisi del Sàhara, que després desencadenaria la *marcha verde*. Hi havia ordres que un destacament del quarter de Guanarteme anés a vigilar un cap de platja al Sàhara en previsió d'un posterior desembarcament de tropes. Un dia del mes de juny del 1974 una secció d'un centenar de soldats estava formada al pati a punt de marxar cap al Sàhara, entre ells Enric Matarrodona. Un oficial va ordenar que sortissin de la formació el noi de la Bisbal i un soldat basc. Des d'aleshores i fins al final del servei militar, l'octubre del mateix any, l'un i l'altre varen estar rebaixats d'armes.

Emmanillats pel poble

Després d'estar tot el dia detinguts a la caserna, incomunicats, el jutge va ordenar que als tres detinguts se'ls emmanillés i se'ls passegés pel poble, com a escarni i escarment. També va escriure els pares dels menors. Això, el 1968 per haver defensat el català a l'escola. Franquisme en estar pur.

Documentar la història

Francesc Ferrer i Gironès, que va ser senador i diputat al Parlament, va deixar escrits molts llibres per documentar la persecució a la llengua. L'any 2005, poc abans del seu decés, va demanar al periodista Enric Matarrodona, un dels protagonistes de la detenció i el que va rebre una bufetada de la Guàrdia Civil, que documentés els fets, per deixar-ne constància. Avui, 48 anys després, es publica el document.

MÉS LLEGIDES

- 1. Marxa a Europa contra una condemna als presos polítics**
- 2. Concentracions a contracor**
- 3. Trobats amb vida a la Catalunya Nord els excursionistes perduts des de dissabte al Puigpedrós**
- 4. S'estavella un avió de la companyia Lion Air amb 188 persones a Indonèsia**
- 5. Reduir, millor que reciclar**
- 6. 'Maneta', i sense Messi**
- 7. Veritas obre la botiga més gran a Palafrugell**
- 8. El vaixell que netejarà el mar de plàstics**
- 9. Dignitat**